

näytelmät ja ennen kaikkea viimeainnitu ovat onnistuneita venäläisen kansanrunouden dramatisointeja. Ivan Tsarevitsshissa juontuvat omalaatuisesti yhteen satumaiset mielikuvitukselliset kohtaukset 1800-luvun pimeyden valtakunnan elämästä otettujen kohtausten kanssa.

Lumikissaan kirjailija kuvaa niitä tunteita jotka valtaavat ihmiset Auringon voitettua kaiken jäädyttämään pyrkineen Pakkasen.

Ostrovskin jäämistön suhteen on käynyt samoin kuin monen muun kirjallisu-

den neron — mitä kauemmas hänen aikansa jää taaksepäin, sen selvemmin näkyvät hänen neroutensa ominaisuudet. Anatoli Lunatsharski on sanonut kirjailijasta: »Ostrovski ja hänen teatterinsa samoin kuin uusi näyttämötekniikka jonka hänen näytelmänsä toivat mukanaan on meille jättiläismäinen saavutus, joka meidän on pystyttävä maksamaan voidaksemme päästä sinne sisään ja pystyäksemme sieltä vetämään viivan uuteen realistiseen, opettavaan ja samalla monumentaaliseen kansalliseen teatteriin...»

Eino KARHU,
Natalia PRUSHINSKAJA

A. N. Ostrovskia Suomessa

Näinä päivinä, jolloin Neuvostoliitossa vietetään huomaton venäläisen näytelmäkirjailijan Aleksandr Ostrovskin syntymän 150-vuotispäivää, lienee paikallaan palauttaa mieleen, miten hänen tuotantoonsa tutustuttiin ensi kertaa Suomessa.

Venäläiset näytelmät alkoivat saada sijaa vuonna 1872 perustetun Suomalaisen teatterin ohjelmistossa 1880-luvulla. Ensimmäisenä venäläisenä näytelmäkirjailijana, jonka näytelmiin suomalaiset saivat tutustua oli Gogol. Vuonna 1882 esitettiin hänen näytelmänsä Naimapuuhat ja viisi vuotta myöhemmin hänen kuuluisa Reviisorinsa.

Toisena näytelmäkirjailijana oli A. Ostrovski. Suomalaisen näyttämötaiteen perustaja Kaarlo Bergbom ohjasi vuonna 1890 Ostrovskin komedian Älä istu toisen rekeen ja kahden vuoden kuluttua oli Ukkosilman ensi-ilta.

Suomen teatterin historian kirjoittaja Eliel Aspelin-Haapkylä ja silloiset teatteriarvostelijat panivat merkille, että valmistessaan ulkomaisia näytelmiä suomalaiset näyttelijät tutkivat perusteellisesti kyseisen maan tapoja. Niin myös Ostrovskin ensimmäistä näytelmää harjoiteltaes-

sa näyttelijät pyrkivät ymmärtämään Venäjän elämää ja sen ongelmia, tajuamaan niiden yhteiskuntakerrosten psykologiaa joita näytelmässä kuvattiin. Tämä vaikutti tehokkaasti osasuorituksiin. E. Aspelin-Haapkylä kirjoitti Älä istu toisen rekeen -näytelmästä: sitä »näytettiin niin luontevasti, että läsnäolevien venäläistenkin sanotaan olleen tyytyväisiä».

Kirjeessään sisarelleen Emilille, joka tunnetaan veljensä apulaisena ohjaustyössä, Kaarlo Bergbom korosti ajannäytelmien esittämisen tärkeyttä. Eräänä sellaisena näytelmänä hän mainitsi Ukkosilman, joka myöhemmin esitettiin.

Vuosi 1892 ei ollut helppo Suomalaiselle teatterille. Oli taloudellisia vaikeuksia, lähti pois muutamia nimekkäimpiä näyttelijöitä, katsojakunta supistui (koleeratapausten takia yleisö pelkäsi mennä teatteriin). Tämä vaikutti kielteisesti jopa hyvin tunnettujen näytelmien, muun muassa Kiven Nummisuutarin yleisömenestykseen.

Mutta siitä huolimatta A. Ostrovskin Ukkosilma oli merkkitapahtuma Suomalaisessa teatterissa tuona samana vuonna. Veti puoleensa näytelmän kärkevä dra-

maattisuus. Teatteriarvostelija O. Relander kirjoitti: »Tässä perin venäläisessä näytelmässä kuvataan uusien katsantotapojen synnyttämää murrosta, joka juuri Venäjällä lienee kovempi ja jyrkempi kuin monin paikoin muualla. Varallisuuden karttuessa, yhteyden muun sivistyneen maailman kanssa vilkastuessa, on Venäjällä koHoava keskiluokka säilyttänyt kansalliset ominaisuutensa siinä määrässä, ettei se ole luopunut kansan puvuista, tavoista, kat-santokannasta, ennakkoluuloista, pitääpä vielä niitä pyhinä ja niiden rikkomista perikatoon vievänä. Mutta olot muuttuvat väkistenkin, nuoria nämä vanhat tavat painavat, he tahtovat niistä vapautua, vanhat taas kaikin voimin koettavat sitä ehkäistä. Siitä syntyy paljon ristiriitaisuuksia, niitä monet venäläiset kirjailijat ovat käyttäneet kuvauksiensa aiheena. Samoin »Ukkosil-massa» Ostrovski, jota venäläiset kutsuvat Shakespearekseen. Patriarkaalisuus rakkaudesta muuttuu kotityranniudeksi, se taas kasvattaa tahdottomia luonteita; kun nuoret eivät löydä tyydytystä siinä elämässä, jota he elävät ja jota he saavat elää, he-rää heissä halu jollakin tavalla siitä pääs-tä».

Katerinan osaa esitti Hanna Kunnas ja arvostelijan mielestä hän selviytyi siitä hyvin. Erikoisesti hän onnistui ilmaise-maan »haaveellisen, runollisen puolen Katerinan luonteesta».

Sitten vuonna 1909 Ukkosilma esitettiin uudelleen. Ohjauksesta huolehti ja pää-osaa esitti kuuluisa suomalainen ohjaaja-näyttelijä Ida Aalberg. Esitys saavutti suuren yleisömenestyksen ja pysyi monia vuosia teatterin ohjelmistossa.

Kirjallisuudentutkija, esseisti ja kriitik-

ko Rafael Koskimies kirjoitti, että tämä »A. N. Ostrovskin suuri, aitovenäläinen näytelmä toi uusia piirteitä, vieläpä pel-kästään myönteisiä Ida Aalbergin ohjaa-jankuvaan: käy päättelemisen, että tämä luomus onnistui parhaiten kaikista pu-heenaolevan kaksivuotisjakson ohjaustöis-tä. Ankarimmatkin arvostelijat myönsivät sekä naispääosan, Katerinan, tulkinnan ete-vyyden että yleisohjauksen suuret ansiot». R. Koskimies lisää, että kirjailijatar Mai-la Talvio jopa »viritti roolintulkinnan ylis-tykseksi erinomaisen kauniin arvostelija-runon »Uudessa Suomettaressa», eikä suinkaan syyttä... Ehkä hieman havainnol-listamaan vahvasti venäläistä tunnenäy-telmää, tuota aitoa slaavilaista draama-tyyppiä, jonka sekä kirjoittamisen että esittämisen taito niin suurena määrin on ollut venäläisten itsensä salaisuutena. Ida Aalberg osoitti tässä asteikon laajuutta, joka yhä vielä herättää kunnioitusta; voimme vielä senaikaisten kuvausten ja arvostelujen perusteella eläytyä hänen Katerinansa surulliseen tarinaan, koska »Ukkosilma» jatkuvasti on pysynyt myös suomalaisten teatterien ohjelmistossa».

Lopuksi mainittakoon, että Suomen Kansallisteatteri esitti vuonna 1915 A. Ostrovskin Metsän vasta ohjaaauransa alka-neen Eino Kaliman ohjaamana. Sitä en-nen hän oli ohjannut Tshehovin Lokin. Tämän erittäin lahjakkaan, nyt jo edesmen-neen suomalaisen ohjaajan eräänä suu-rimpana ansiona on suomalaisen yleisön tutustaminen slaavilaiseen ohjelmistoon, muun muassa koko venäläisen klassisen näytelmäkirjallisuuden tuotteisiin. Kun-niakas paikka niiden joukossa on A. N. Ostrovskin näytelmillä.